

Bulletin

Raad van Kerken Arnhem
www.rvkarnhem.nl

Digitale nieuwsbrief nr. 87
Pasen 12 april 2020
Verschijnt maandelijks

In dit nummer:

- Teken van hoop – Column door Ida Eldering
- Gedicht
- Een paasgroet uit Gera
- Een luisterend oor....
- Werken in tijden van corona
- Beschikbaarheid geestelijke verzorgers tijdens corona crisis
- Bestuursmededelingen
- Elke vrijdagmiddag het Coventrygebed op een aangepaste wijze
- Korte berichten
- Berichten aan de thuisblijvers
- De Armeens Apostolische Kerk – Geloven in Arnhem, deel 12
- In memoriam Klaus Schreiter
- Stadsgebed Arnhem
- Informatie over D3rde Verdieping
- Uit: “Ontmoetingen met Christus” – Eberhard Kurras
- Colofon

Gedicht

Omarm vandaag door los te laten,
ga vooruit door stil te staan.
Help elkaar door om te kijken,
houd je in om door te gaan.

Afstand doen en afstand nemen,
vanzelfsprekendheid voorbij...
Verder weg, maar in gedachten
meer dan ooit nu toch dichtbij...

Laten we door ‘vast te houden’
aan de afstand als gebaar
hartverwarmend ruimte geven
aan het leven – aan elkaar.

Margreet Jansen

Omdat de 4 mei herdenking waarschijnlijk niet of in een aangepaste wijze zal doorgaan zal het volgende Bulletin op een reguliere datum verschijnen.
Het volgende Bulletin komt uit op **13 mei** (kopijdatum 7 mei).

Teken van hoop

Column door Ida Eldering

Wekenlang gaan de nieuwsberichten bijna alleen over het coronavirus. Vooral over het aantal IC bedden. Wie wel en wie niet?

Leeftijdsciscriminatie?! Een uiterst zwaar dilemma. Wat is een waardig levenseinde? Hoe kunnen de ouderen in deze crisistijd zélf die beslissing te nemen, zónder medische bemoeienis??

Elisabeth Kübler-Ross beschrijft in haar boek ‘Dood – het laatste stadium van innerlijke groei- hoe ouderen in elke fase van het leven een actieve rol moeten kunnen en blijven spelen, ook bij hun sterven en dood. Zij vertelt over de oude Sara, die voelde dat het uur van haar sterven naderde. Zij laat haar familie en de pastoor roepen. Er wordt gebeden en gezongen en zij wordt met olie gezalfd. Ieder familielid neemt persoonlijk afscheid. Enige uren later geeft zij haar levensadem terug aan de Schepper. Deze vrouw voelde dat haar zinvolle leven ten einde liep en aanvaardde dat zij nu de laatste fase van haar leven kon binnengaan. In de Bijbel vinden we ook vele voorbeelden van een zelfgekozen moment van sterven. Jacob riep zijn zonen en zegende hen en blies daarna zijn laatste adem uit.

Men maakt zich in deze tijd verschrikkelijk druk om voldoende IC bedden. Maar leggen we hiermee niet de verkeerde prioriteit? Ouderen moeten (weer?) leren aanvaarden dat wij vergankelijk zijn dat het leven eindig is én dat ons eigen leven opgenomen is in een oneindig groot geheel. Dan komt er ruimte voor een niet gekende groei in begrip en liefde en wijsheid. “Groene Theologie” van Trees van Montfoort is zeer inspirerend om de blik naar buiten te richten! Niet de mens staat meer centraal, maar jij en ik zijn een deel van de hele schepping! Zonder angst voor de dood kunnen ouderen een teken van hoop geven voor allen die gevangen zitten in het hier en nu.

Ida Eldering is voorzitter van STIOC en was pastor in woonzorgcentrum Vredenhoff

Een paasgroet

„Want bij u is de bron van het leven, door uw licht zien wij licht“.
Psalm 36

Met deze meditatie wil ik je een persoonlijke paasgroet sturen en laten zien dat ik aan je denk. Ik wens je deze dagen van onzekerheid en angst dat je moed, hoop en innerlijke vreugde kunt vinden. 'Iedereen die Pasen kent, kan niet wanhopen', zei Dietrich Bonhoeffer. Moge de vitaliteit van Pasen ook je hart vullen!

Er zijn dagen dat de helderheid verborgen lijkt - achter dikke mistwanden, achter bewolkte wolken, achter grijze muren. Er is een ervaring die we van het licht verwachten, maar in plaats daarvan rond strompelen in een soort schemering. Het is niet de lentezon die ons

verwelkomt voor het ontbijt, maar een verrassende sneeuwbuï.

Er zijn momenten waarop het gewoon niet helder wordt in ons leven. Onze harten zijn in duisternis gehuld. Zorgen. Angst. Teleurstelling. Onzekerheid. Uitputting. Verdriet. Depressie. Het lijkt zelfs irrelevant of we naar een zonnige dag verhuizen, omdat innerlijke duisternis ons bereikt.

Na elke nacht - zo donker als het was - komt het licht weer uit en brengt een nieuwe dag. Keer op keer stuurt God levend licht naar de aarde zodat het leven kan bloeien. En zelfs op de bewolkte dagen schijnt de zon en geeft ons haar kracht, door wolken en mist - zelfs als we het niet lijken te zien.

Gods liefde schijnt als licht in ons leven. Om dit licht te kunnen waarnemen, moeten we onze innerlijke ogen openen. We kunnen leren kijken met het hart. Gods liefde schijnt sterk maar onopvallend. Geloof helpt ons deze liefde, dit licht te vinden en te ontdekken als een bron van kracht voor ons leven. Geloof helpt ons licht voor ons leven te zien, ook al lijkt alles eromheen donker.

'Jezus Christus zegt:

Ik ben het licht van de wereld.

Wie mij volgt, zal niet in duisternis wandelen, maar zal het licht van het leven hebben. '
Johannes 8:12

Misschien heb jij ook thuis een paaskaars aangestoken. Het verwijst naar het licht dat in onze donkere wereld schijnt en een hele nieuwe ochtend brengt, de ochtend van de opstanding. De gloed van de paaskaars herinnert ons aan het licht dat zelfs de duisternis van de dood kan verlichten.

Kaarsen zijn als liefde. Ze stralen uit, ze stralen levend licht uit en raken ons met hun kracht. Ze geven zichzelf op om te stralen. Ze zijn onopvallend en kunnen met hun vlam nog steeds anderen ontsteken, zodat ze zelf drager worden van licht, kracht en warmte. De paaskaars is een teken van de nabijheid van God. Gods nabijheid is onzichtbaar, maar nog steeds merkbaar en tastbaar. In de paaskaars kunnen we Gods nabijheid zien, waarnemen hoe God uitstraalt en de wereld in dwaalt.

We zijn niet alleen, God is met ons. Gods licht en Gods nabijheid dringen door de dikste muren van wanhoop, hopeloosheid en machteloosheid. God dringt ook de muren rond ons hart binnen, muren van teleurstelling, pijn, angst en schuld.

Met Gods nabijheid komen licht en warmte in onze ziel, in ons leven. Gods nabijheid wil ons infecteren met opstandingskracht, met vitaliteit en liefde. Geloof betekent dat we onze ogen beginnen te openen voor Gods onzichtbare nabijheid, voor Gods liefde en voor Zijn licht.

Onze ziel kan dit licht drinken, absorberen en dan begint onze ziel zichzelf te laten schijnen. Als we Gods liefde doorgeven, dan lijken ook wij op de kaarsen, dan worden ook wij lichten in de wereld.

Hartelijke groet, Michael Kleim, Gera

(Michael Kleim is Jugendpastor in Gera, de partnerstad van Arnhem. De werkgroep STIOC onderhoudt het contact.)

Een luisterend oor.....

Psyso wil er vóór elkaar zijn, zonder dat we met elkaar kunnen zijn

Door de terechte maatregelen van de overheid verliezen steeds meer mensen en vooral ouderen het contact met de buitenwereld. We worden geadviseerd om sociale contacten te vermijden en zoveel mogelijk binnen te blijven. Allemaal belangrijke maatregelen, die ook een keerzijde hebben.

Wilt u contact met ons: **Christelijke luisterlijn – 085 130 45 34**

Bij de christelijke luisterlijn van Psyso zetten professionele medewerkers zich juist nu, in deze moeilijke tijd, in om voor jou een luisterend oor te zijn.

Heb je angst, verdriet, verdriet om verlies; je kunt rustig anoniem je verhaal kwijt of praten over wat je bezig houdt. Ook wanneer je niet goed weet waar je moet beginnen. We helpen je de woorden te vinden.

Bel ons op 085 130 45 34 (lokaal tarief). U kunt ook een mailbericht achterlaten via contact@psyso.nl Dan nemen we op later tijdstip contact met u op.

De christelijke luisterlijn is iedere werkdag bereikbaar van:

9.00 - 10.00 uur en 19.00 - 20.00 uur

Zaterdag en Zondag: 10.00 - 12.00 uur

Werken in tijden van corona

“Je moet er niet aan denken dat we het corona-virus hier krijgen”

INLIA neemt vele maatregelen om gasten en medewerkers te beschermen

Ze schuift het onderste luikje een centimeter of tien open. Daar kan ze dan nét de envelop met het leefgeld en de brief met de nieuwste corona-instructies doorheen steken. Door het raam van de bouwkeet glimlacht ze nog even naar de man die het aanneemt. Geen handdruk, geen schouderklopje. De uitbetaling van het leefgeld aan de gasten in de opvang van INLIA is dezer dagen wezenlijk anders dan gebruikelijk. Het corona-virus eist ook hier strenge maatregelen.

“Het is zo kaal”, zegt woonbegeleider Britt met spijt in haar stem, “Mensen kunnen zo’n moment van contact zó goed gebruiken. Maar we kunnen geen enkel risico nemen. Niet met onze gasten, niet met onszelf. De mensen hier zijn van ons afhankelijk.” De medewerkers van INLIA zijn doordrongen van dat besef én van de risico’s van corona. Ze vangen honderden mensen op, onder wie veel kwetsbare gasten. Bejaarden, mensen met longaandoeningen, iemand met een auto-immuunziekte, een ex-kankerpatiënt, iemand die een transplantatie heeft gehad, ga zo maar door.

INLIA is feitelijk een zorginstelling. Zo'n 400 gasten zijn afhankelijk van INLIA voor een dak boven hun hoofd, voor leefgeld om te voorzien in eten en andere directe levensbehoeften, voor douche en toilet. Maar niet alleen dat: ze zijn ook van INLIA afhankelijk voor medische zorg, psychische ondersteuning, maatschappelijke en juridische begeleiding, voor het werken aan een oplossing voor hun situatie. Het grootste deel van hen zit in 3 centrale locaties, zoals het voormalige Formule 1 hotel aan de rand van Groningen waar Britt werkt.

Al direct in het begin van de uitbraak van het coronavirus zijn veel hygiëne-maatregelen genomen. Er is extra zeep uitgedeeld aan alle gasten, samen met instructies in allerlei talen over hoe je verspreiding van het virus zo goed mogelijk kunt beperken. Die instructies worden steeds weer vernieuwd. Zodat de gasten steeds de nieuwste regels kennen, zoals anderhalve meter afstand houden en de boetes die je kunt krijgen. "Dan zitten we weer met ons team honderden flyers te knippen", vertelt Britt, "En hoe bizar ook: dan ervaar je de saamhorigheid."

Ze spreken mensen onmiddellijk aan als die zich niet aan de regels houden. "Soms hebben mensen het niet goed begrepen of vergeten ze het even. Of het zijn psychiatrische patiënten, die het allemaal niet zo scherp kunnen krijgen. Maar iedereen werkt mee. In het begin was er nog wel een enkeling die dacht dat het allemaal niet zo nauw kwam, maar dat is wel voorbij. Iemand zei eerder "Als God het mijn tijd vindt, dan is dat maar zo", maar die trok ook bij met het argument dat je moet voorkomen dat een ander het krijgt. Samen voor elkaar zorgen, daar zet iedereen zich voor in."

Ze letten goed op of mensen geen klachten krijgen. Wie ziekteverschijnselen heeft wordt onmiddellijk de temperatuur genomen. Met handschoenen aan uiteraard. "Of ik bezorgd ben? Ja, natuurlijk," zegt Britt, "Je houdt je hart vast voor als er mensen hier besmet worden met corona." Ik bedoelde eigenlijk of ze bang was om zelf besmet te raken, zeg ik. "Oh!" Daar moet ze even over nadenken.

"Weet je: het kan niet anders. Wat ik al zei: de gasten zijn van ons afhankelijk. We hebben goede werkinstructies, die worden voortdurend vernieuwd, we sluiten risico's echt zoveel mogelijk uit. En we passen goed op elkaar. Dat is ons op het hart gedrukt. We zijn op elkaar ingespeeld en we zijn scherp op het geringste signaal." De desinfecterende gel is voortdurend in gebruik, de deurknoppen glimmen als nooit tevoren.

"Maar echt: je moet er niet aan denken dat we hier binnen corona krijgen. Er zitten hier bijna honderd mensen, de meesten met z'n tweeën op een kamer. Dan kom je echt wel dicht dan 1,5 meter bij elkaar, dat kan niet anders. Er zijn op deze locatie alleen gezamenlijke douches en toiletten. En we hebben echt veel kwetsbare mensen. Als dat virus hier komt..." Ze huivert bij de gedachte. Het vervolg is even realistisch als ontvankelijk: "We zijn al bezig met het doorspreken van overlijdensprotocollen."

"Maar het is gewoon goed, dat we op alles voorbereid zijn", zegt Britt. Protocollen, maatregelen en (werk)instructies, geven duidelijkheid en vertrouwen. Medewerkers weten dat de directie ook werkt aan noodscenario's. Ook dat geeft vertrouwen. "We doen er alles aan en we slepen elkaar er doorheen. We gaan dit samen fiksen", besluit Britt. Op de achtergrond hoor ik bijval.

Margot de Jong – INLIA, Kerkelijke Relaties & Publiekvoorlichting

Beschikbaarheid geestelijke verzorgers tijdens corona-crisis

Sinds de Tweede Wereldoorlog werden wij als samenleving niet eerder geconfronteerd met zo'n ontwrichting van ons (samen) leven. Op veel fronten slaat de onzekerheid toe. Je kunt je angstig

voelen, onzeker, eenzaam of verward. Je maakt je wellicht zorgen over je gezondheid of over die van een ander, er kunnen financiële zorgen ontstaan, relaties komen onder druk te staan, de invulling van je dag verandert: te veel of juist te weinig om handen, lastige keuzes die je moet maken...

Dit alles raakt de betekenis van het bestaan, de zin van het leven. Hierover kunnen praten doet een mens vaak goed. Meestal kun je met je vragen terecht bij je eigen vertrouwde netwerk van familie, vrienden, collega's of een (geloofs-) gemeenschap. Mocht dit (nu) niet het geval zijn of wil je juist met iemand anders in gesprek dan kun je terecht bij *D3rde Verdieping – Hart voor Zingeving*. We zijn er voor iedereen; juist ook voor mantelzorgers en zorgmedewerkers.

Aan *D3rde Verdieping – Hart voor Zingeving* zijn professionele geestelijk verzorgers uit Arnhem en de Liemers verbonden. Zij werken vanuit verschillende levensbeschouwelijke achtergronden en hebben ervaring op het gebied van begeleiding in crisissituaties. Daarnaast werken we met geschoolde vrijwilligers. Zo is er altijd iemand die aansluit bij jouw vraag en behoefte.

Contact

D3rde Verdieping – Hart voor Zingeving is in principe iedere werkdag telefonisch bereikbaar van 9.00 tot 17.00 uur, op nummer 06 499 798 24.

Mailen kan ook, naar info@d3rdeverdieping.nl.

Na een telefonische intake wordt een gekwalificeerde geestelijk verzorger, een (geschoolde) vrijwilliger of geestelijk verzorger-in-opleiding benaderd die past bij de vraag en achtergrond. Voorlopig zullen de gesprekken telefonisch plaatsvinden, met uitzondering van crisissituaties. De geestelijk verzorger of vrijwilliger neemt zo spoedig mogelijk contact op.

Bestuursmededelingen

- De Hemelvaartviering van het Platform Migrantenkerken Arnhem gaat niet door.
- Er is op dit moment geen zekerheid over het doorgaan van de 4-mei-viering.
- Voorzitter /penningmeester hebben o.v.v. van de fungerend justitiepastor van de PI ("Blue Band Bajes") besloten om € 250,- beschikbaar te stellen voor 'katoenen' ondergoed voor de gevangenen i.p.v. het huidige van rijkswegge verstrekte "papieren". Dit bij wijze van Paasgroet.
- Het overleg van het bestuur van de Raad van Kerken Arnhem met de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (Koepelkerk) op donderdag 12 maart jl. heeft erin geresulteerd, dat zij z.s.m. waarnemer wordt bij de Raad van Kerken Arnhem - op de AV alternerend bijgewoond door ds. Cornelis Hamstra en "stadswerker" Wim Bos.

Het Coventrygebed nu thuis voortzetten.

De Coventry werkgroep organiseert dit wekelijkse gebed voor vrede en verzoening iedere vrijdag van **12.30 – 12.45 uur** in de Waalse kerk.

Ook het Coventrygebed kan niet in zijn vaste vorm doorgaan. En toch willen we juist in deze tijd stilstaan bij

de noden van de wereld en ook onze nood. En willen we doorgaan met wat we elke vrijdag al deden: bijeenkomen in gebed. Alleen is dat bijeenkomen op andere wijze. De voorganger steekt vrijdag om 12.30 uur de kaars aan in de Waalse Kerk en thuis kan men ook een kaars aansteken en de liturgie voor die dag lezen. De liturgie vind je op de website van Jansbeek ekklesia

www.jansbeekekklesia.nl

Korte berichten

- **Studentenpastoraat:** Ook in deze bijzondere tijden gaat het werk van het Studentenpastoraat in Arnhem gewoon door. Onze pastor Iris Springvloet heeft (digitaal) gesprekken met studenten en ondersteunt waar ze kan. Daarnaast is de Buddybox-actie gestart. Iris heeft in samenwerking met studenten en medewerkers van de hogescholen een actie opgezet om internationale studenten die niet naar school kunnen en geen familiair netwerk in Nederland hebben aan een buddy te koppelen: “In Arnhem studeren ongeveer 2700 internationale studenten aan de drie hogescholen: hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ArtEZ en hogeschool Van Hall Larenstein. Een groot deel van deze studenten blijft tijdens de huidige corona crisis in Nederland – in sommige gevallen kiezen ze hier zelf voor, in andere gevallen is het niet meer mogelijk voor hen om naar huis te gaan. De huidige situatie heeft een grote impact op hun sociale en emotionele welzijn. Om hen te ondersteunen hebben wij de Buddy Box in het leven geroepen in navolging van Saxion. Met de Buddy Box willen wij hen ondersteuning aanbieden in de vorm van een Buddy – iemand waarmee zij online kunnen praten, aan wie zij hun vragen kunnen stellen en iemand die hen laat weten dat zij niet alleen zijn en niet vergeten worden. Help ons om de internationale studenten in Arnhem te helpen en wordt een buddy!”
- **Zin in de regio:** Zinnige activiteiten in de regio Arnhem voor mensen met een spirituele en/ of culturele interesse. U vindt het op www.zininderegio.nl Informatie en berichten plaatsen via info@zininderegio.nl
- **Berichten uit de Eusebiusparochie:** Onze pastores doen iedere middag een telefonisch spreekuur. Alle parochianen krijgen per post een Paasbrief met daarin bemoediging en informatie. Hierin staat ook, dat wij ieder middag telefonisch spreekuur houden. Iedere dag schrijft Diaken Ronald Heinen een bemoedigingsbericht op de website van de parochie, onder het kopje Column. U vindt alles op onze website www.eusebiusparochie.nl
- **Jaarverslag Stichting Kruispunt:** U vindt het jaarverslag via de link <https://stichtingkruispunt.nl/wp-content/uploads/2020/03/jaarverslag-Kruispunt-2019-def.pdf>
- Diverse kerken bieden in de crisistijd t.g.v. het coronavirus hun diensten aan via **streamingdiensten:**
De Dorpskerk Schaarsbergen via www.dorpskerkschaarsbergen.nl
Ook veel diensten via www.kerkdienstgemist.nl
- **Jaarverslag studentenpastoraat:** Het jaarverslag kunt u lezen via de link <https://arnhemstudentpoint.nl/wp-content/uploads/2020/04/ASP-jaarverslag-2019.pdf>
- **Jaarverslag 2019 Raad van Kerken Veluwezoom:** U vindt het verslag via de link http://www.rvk-veluwezoom.nl/wp-content/uploads/2020/03/RvK-jaarverslag_2019.pdf
- **Jaarverslag 2019 College van Diakenen PG Arnhem:** U vindt het via de link <https://www.diaconiearnhem.nl/wp-content/uploads/Jaarverslag-2019-CvD.pdf>

Berichten aan de thuisblijvers

Thema: Nieuw leven!

Het is wel heel raar: Pasen vieren en thuis moeten blijven! Niet naar de kerk kunnen (of naar de meubelboulevard, naar de Keukenhof of de camping; u mag doorhalen wat niet van toepassing is...)

Maar dan lees ik in Johannes 20: 19 dat ook de leerlingen van Jezus op de avond van die eerste dag van de week de deuren hadden afgesloten omdat ze bang waren. Er is niets nieuws onder de zon...

Toch laat Pasen zich niet tegenhouden! Jezus verschijnt door dichte deuren heen, en lied 630 zingt: 'Het leven brak door aarde en steen! Uit alle wondren om u heen spreekt, dat God heeft gesproken'.

Als thema voor dit bericht aan de thuisblijvers hebben we gekozen voor 'Nieuw leven'. We zijn blij met de vele positieve reacties die we mochten ontvangen en hopen dat u ook aan dit bericht weer inspiratie en hoop mag ontleen!

Predikanten van de PG Arnhem verzorgen sinds de Lock down t.g.v. de corona crisis berichten voor de gedwongen thuisblijvers, die we allemaal zijn geworden. Hieronder een bijdrage van Margriet Kok uit het derde bericht aan de thuisblijvers/ -zitters.

De volledige berichten kunt u o.a. lezen op onze site www.rvkarnhem.nl op de homepage en in de rubriek nieuws.

zondagmorgen door Margriet Kok

Zondagmorgen, heel vroeg, wandel ik in de uiterwaarden aan de Waal. Het is een mooie dag en in alles voel ik dat de lente aanbreekt. Het hoge water van een dikke maand geleden heeft zijn sporen nagelaten. Ik zie het aan de troep afkomstig uit het rivierwater dat nu op de grond ligt. Bomen die zijn omgewaaid. En er liggen her en der dorre afgebroken takken. Het lijkt of alles stilstaat. Maar ik zie ook het nieuwe groen dat door wil schieten. Zeker nu het steeds warmer wordt, zullen de knoppen openspringen. De natuur komt weer tot bloei.

Het beeld van de lente die losbreekt wordt vaak gebruikt als symbool voor nieuw leven. Maar je kan het ook koppelen aan jezelf, je innerlijk. Verandert er dan ook iets? Komt er iets nieuws? Hoor en volg ik mijn eigen stem? Heb ik oog voor wat er rondom me maar vooral wat er in mezelf gebeurt? Voel ik me geborgen in nieuw licht?

Catharina Visser verwoordt dit heel mooi in het gedicht 'Sta op en schitter':

*Sta op en schitter
want lang was de nacht en bitter
maar nu is het morgen
nu wordt het tijd om blinkende dromen
waar te maken
weet je geborgen in nieuw licht*

*vat moed en schitter en richt
je op wat komen gaat
want je hart wordt witter
en de dag verwacht
je eigen, herboren gelaat*

De Armeens Apostolische Kerk

Geloven in Arnhem, deel 12

Het Raad van kerken project 'Geloven in Arnhem' is in eerste instantie bedoeld om kennis te maken met Arnhemse geloofsgemeenschappen die niet bij de Raad zijn aangesloten. Voor deze keer gaan we buiten ons boekje – de Armeens Apostolische Kerk onderhoudt warme contacten, als waarnemer en via het Migrantenplatform - maar omdat zij misschien wel juist daarom weinig bekend is, staat zij in deze aflevering centraal. De mogelijkheid van kennismaking was een initiatief van de kerk zelf, in samenwerking met het Platform Migrantenkerken en ds. Simon de Kam, die voor de landelijke Protestantse Kerk het contact met migrantenkerken onderhoudt. Zo waren wij op de eerste zaterdag van maart samen met zeven andere belangstellenden te gast bij de maandelijkse viering van de Arnhemse parochie van de Armeens Apostolische Kerk, één van de oudste kerken uit de geschiedenis van het Christendom.

In de veelkleurige samenleving die ons land sinds zijn ontstaan is geweest, spelen Armeniërs een bijzondere rol. Het duidelijkste bewijs daarvan is te vinden in hartje Amsterdam. Tussen de Keizersstraat en de Korte Keizersstraat ligt over de Krom Boomssloot de *Armeensebrug*, als herinnering aan en verwijzing naar het gebouw van de Armeens Apostolische Kerk, op nummer 22 van de overbrugde gracht. De Armeense Amsterdammers leefden sinds het begin van de 17^e eeuw in de hoofdstad, als handelaars, aanvankelijk tussen de gebieden rond hun moederland en West-Europa, weldra ook met een ruimer bereik. Het protestantse stadsbestuur stond de gasten al gauw eigen godsdienstoefeningen toe; via een woonhuis en een andere schuilkerk kwam de geloofsgemeenschap in 1702 in het eigen godshuis aan de Krom Boomssloot terecht, waar het gebouw in 1749 nog aanzienlijk verfraaid werd. Ondertussen waren er ook al eigen onderwijsinstellingen ontstaan én een drukkerij, die in 1666 de eerste Bijbel in Armeense taal produceerde. Aan het einde van de 18e eeuw kregen de Armeniërs te maken met economische crisis en handelsbarrières. Dat leidde tot hun geleidelijke vertrek: de laatste priester ging in 1806, de kerk werd in 1874 verkocht.

Een kleine eeuw later gebeurt het drama waaraan het Armeense volk voor altijd is verbonden, de *Armeense genocide*: tussen 1915 en 1917 worden naar schatting anderhalf miljoen Armeense inwoners van het Ottomaanse Turkije vermoord en verdreven. De overlevenden zoeken hun heil in buurlanden, m.n. de gelijknamige Sovjetrepubliek of emigreren naar veiliger oorden, zoals Frankrijk, Canada en de Verenigde Staten. Vandaar dat er tegenwoordig meer Armeniërs in het buitenland wonen dan in het huidige Armenië in de Kaukasus.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw komen Armeense gastarbeiders uit Anatolië naar Nederland, om vooral in de Twentse textielindustrie aan de slag te gaan. In de afgelopen jaren krijgen ze gezelschap van vluchtelingen uit landen als Irak en Iran. En zo is er in ons land, vier eeuwen na de komst van de eerste Armeniërs, opnieuw sprake van een substantiële Armeense bevolkingsgroep.

Deze korte geschiedenis vormt de toelichting bij een bijzondere ontmoeting in het kader van *Geloven in Arnhem*. Want ook de Armeense Nederlanders van nu (±25.000) hechten voor het overgrote deel aan hun eeuwenoude cultuur en godsdienst en ontmoeten elkaar in hun eigen Armeense Apostolische Kerk, met drie kerkgebouwen (Almelo, Maastricht en de weer in gebruik genomen oorspronkelijke kerk in Amsterdam) en parochies in Assen, Dordrecht, Eindhoven - én Arnhem. Gelovigen uit onze regio zijn gewend om maandelijks op zaterdag hun viering te houden in de Opstandingskerk. Nu deze verbouwd wordt, zijn ze tijdelijk te gast in de Diaconessenkerk.

We worden hartelijk ontvangen door de bestuursleden Manouk Arshakian, [Shant Simonian](#) en Manoshak Ohannesian, bij wie zich weldra ook priester Baghdasaryan voegt. We spreken o.a. over de opleiding voor priesters, die op twee plaatsen is: in Armenië en in Jerusalem.

Priesters kunnen getrouwd zijn, dat geldt echter niet voor de hoogste functionarissen, te weten de Katholykos en de Aartsbisschoppen. Hoofdkwartieren van de kerk zijn in Jerusalem en Istanbul.

De kerk kent ook diakenen en sinds kort kunnen dat ook vrouwen zijn.

In Arnhem wordt de maatschappelijke taak door het kerkbestuur uitgevoerd, zoals het opvangen van Armeense vluchtelingen.

Dan volgt de dienst, grotendeels in de traditionele Armeense kerktaal. Ongeveer tachtig mensen zijn er, de Armeense vrouwen voor deze gelegenheid met een fraaie, luchtige kanten doek over het haar. Het grootste deel van de dienst wordt gezongen, met veel wisselzang tussen het koor, de diaken en de priester, op basis van de rite uit vroegere eeuwen. Zij staan veelal met de rug naar de gemeenteleden gewend. Ondanks dat in een ons overhandigd boekje de Nederlandse tekst naast de Armeense tekst (in Latijns schrift) is afgedrukt, is het voor gasten moeilijk te volgen. Alleen de cadans van het Onze Vader is goed herkenbaar. In een gastkerk als deze is het voor de Armeniërs liturgisch improviseren, want in de eigen kerk speelt bijvoorbeeld ook een gordijn een belangrijke rol.

Deze dienst valt in de vastentijd (die in deze kerkgemeenschap tien dagen langer duurt dan wij in West Europa gewend zijn) en dat betekent dat wel het eucharistische gebed wordt uitgesproken, maar er geen communie plaats vindt. Voorganger Baghdasaryan houdt een preek van een half uur. Aan de lichaamstaal van de kerkgangers is te zien dat ze heel goed luisteren en er wordt regelmatig om zijn kwinkslagen gelachen. Voor ons als gasten is het niet te volgen – alleen het woord ‘Instagram’ geeft een moment van herkenning.. De dienst duurt twee uur. Later horen we dat jongeren dat te lang vinden en daarom vaak niet meekomen. Wel gaan ze naar de Bijbelstudie/ Catechisatie/ Jeugdclub, die maandelijks op een vrijdagavond plaats vindt.

Na de viering wordt er gegeten. We mogen volop delen in de heerlijke Armeense gerechten die het gezellig samenzijn na afloop een feestelijk karakter geven.

Gasten en kerkbestuur komen nog even in de consistorie bij elkaar. We horen dat de preek (over de gelijkenis van de verloren zoon) vooral aan een actuele invulling van het vasten was gewijd en wisselen nog wat ervaringen en vragen uit over kerk en samenleving in Armenië en Nederland, waarna we hartelijk afscheid nemen van elkaar.

Er zijn in ons land zo'n miljoen christelijke migranten. Ze zijn door hun eigen geschiedenis en spiritualiteit een prachtige verrijking voor de vaderlandse kerkelijke tradities. Dat er onder hen ook vertegenwoordigers zijn van oeroude Oosterse kerken, gestempeld door de theologie uit de eerste eeuwen van het Christendom, is ook nog eens een welkome oecumenische bonus.

Liesbeth Dessens, Johannes Kon en Kees Tinga

Algemene informatie over de Armeens Apostolische Kerk is te vinden op Wikipedia. Zie voor de geschiedenis in Amsterdam: R.A. Bekius, De Armeense kolonie te Amsterdam in de 17^e en 18^e eeuw (Amsterdam 1983). Over de Armeense genocide: Robert Fisk, De eerste Holocaust; over de massamoord op de Armeniers (Amsterdam 2003).

*De websites van de Armeense Apostolische Kerk in Nederland is te vinden op: www.armeensekerk.nl
De Arnhemse parochie heeft een Facebook account.*

In Memoriam Klaus Schreiter

*Gott, der Herr über Leben und Tod, hat am 18. März 2020 seinen Diener **Pfarrer i R Klaus Schreiter** im Alter von 69 Jahren in sein Reich gerufen.*

Met deze woorden begint het In Memoriam op de website van het Bisdom Dresden-Meissen.

Veel mensen in Arnhem die betrokken zijn bij de werkgroep internationale oecumenische contacten STIOC van de Raad van Kerken in Arnhem zullen zich Klaus Schreiter herinneren. In juni 2019 nam hij afscheid als decaan van de St. Elisabeth Kirche in Gera.

Wij hebben Klaus voor het eerst in 2004 leren kennen bij een bezoek van de Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen ACK Gera aan de Raad van Kerken in Arnhem. Daarna ontmoetten wij hem regelmatig op de tweejaarlijkse bezoeken tussen Gera en Arnhem. Vanaf 2008 hebben wij de gedreven en inhoudsrijke bijdrage van Klaus op de Internationale Oecumenische Conferenties die elke twee jaar plaatsvinden tussen christenen in Midden en West Europa, zeer leren waarderen.

Maar meer nog wij hebben Klaus leren kennen als een diaconaal en oecumenisch intens betrokken pastor die een brug wil slaan tussen kerken en christenen. Zo willen wij graag aan hem blijven denken. Moge zijn gedachtenis velen tot zegen zijn.

Samen met de kerkleden in Gera nemen wij afscheid van een oecumenische pastor en een diep gelovig mens.

*Ida Eldering, voorzitter STIOC
Klaas van der Hoek, secretaris STIOC*

Foto: Bisdom Dresden-Meissen.

Stadsgebed Arnhem

Elke week bidden voor Arnhemmers

Met de gebedskalender stimuleren de leden van de Koepelkerk een gericht gebed voor onze leefomgeving. Meer info via kalender@stadsgebedarnhem.nl en www.koepelkerk.nl

Laten we bidden voor het geestelijk welzijn van de mensen om ons heen. Voor rust en vertrouwen

- Als Arnhemmers houden wij afstand, maar God is nabij lijdende mensen
- Laten we bidden voor vertrouwen bij ons als gelovigen, dat God met zijn Geest werkt en over ons waakt, dat Hij ons ziet en hoort en herstel geeft op zijn manier en tijd
- Laten we bidden dat mensen hun zwakte durven tonen wanneer zij bang of verdrietig zijn, misschien wel omdat juist dan en daarin ruimte is om genade en hoop te ervaren
- Laten we bidden om wijsheid in onze onderlinge omgang, dat we ruimte bieden aan het verschillend ervaren en ondergaan van moeilijke dingen
- Laten we bidden voor geduld en kracht, zodat we kunnen dragen dat wat we hebben te dragen

- Laten we bidden voor vaders en moeders voor geduld thuis nu de kinderen ook ontregeld zijn
- Laten we bidden voor hen die ziek zijn geworden, voor genezing en geduld, voor rust in spannende tijden
- Laten we bidden voor de thuiszitters en ook voor hen die in zorginstellingen en gevangenissen geen bezoek ontvangen
- Laten we bidden voor kinderen in kwetsbare situaties. In sommige Arnhemse gezinnen is het helaas niet veilig.
- Laten we bidden voor gevangenen, ook in het buitenland, voor bescherming en medische zorg
- Laten we danken voor de uitbreiding van de Ic's en bidden dat dat voor de komende week voldoende mag blijken
- Laten we danken voor kennis en technische mogelijkheden in onze ziekenhuizen
- Laten we bidden voor wetenschappers die werken aan medicijnen, voor oplossingen en goede samenwerkingen
- Laten we bidden voor verpleegkundigen en mensen in de zorg die bang of bezorgd zijn, voor rust en vertrouwen
- Laten we bidden voor huisartsen en ziekenhuispersoneel, dat de werkdruk te hanteren is, dat zij zelf niet ziek worden
- Laten we danken voor deze mensen, voor hun gedrevenheid en liefde en voor de hoge kwaliteit van zorg in ons land
- Laten we bidden voor onze overheid, in land en stad: dat zij wijsheid en inzicht ontvangen bij de te nemen besluiten
- Laten we bidden voor onszelf dat we -intelligent gelockdownd- ons in alles verantwoordelijk gedragen

Informatie over D3rde Verdieping

Hart voor Zingeving

D3rde Verdieping is hét centrum voor bezinning en ontmoeting in onze stad in de vorm van verdiepende cursussen, workshops, lezingen, meditaties, exposities en concerten. De uitbraak van het coronavirus dwong Rozet met ingang van 16 maart de deuren te sluiten. Daarmee ging ook D3rde Verdieping 'op slot'. Jammer, maar onvermijdelijk met het oog op de gezondheid van iedereen. Zoals het er nu naar uitziet, gaat het ook nog wel even duren voordat we weer open gaan...

Maar per mail zijn we wel bereikbaar en ook telefonisch via het nummer van *Hart voor Zingeving*, 06 49979824, voor als je met iemand wilt praten over wat de coronacrisis met jou doet en/of als je andere (levens)vragen hebt.

Intussen zijn we gestart met *De Stamtafel* en *en andere activiteiten*. Via zoom, wordt thuis gemediteerd. Als je van huis uit aan één of meer van deze activiteiten mee wilt doen (zie hieronder), stuur ons dan een mailtje! Dan leggen we uit hoe het werkt. De andere activiteiten komen helaas te vervallen

Enkele activiteiten online:

Meditatie

wekelijks op woensdag en vrijdag | 8.00-9.00 uur

Op woensdag- en vrijdagmorgen wordt op de tijden dat normaal meditatie is in Rozet nu thuis gemediteerd door begeleiders en deelnemers tussen 8 en 9 uur. Doe je met ons mee? Het idee dat we allemaal op dat tijdstip mediteren verbindt ons.

We zijn nog aan het kijken of we na afloop een nazit-sessie organiseren via zoom.

De Stamtafel

wekelijks woensdag | 10.00-10.30 uur | vrijw. bijdrage

Vorige week al even geoefend: Stamtafel via zoom. Met andere mensen in contact, gewoon zittend achter je pc-scherm, in je eigen huis. In gesprek over een thema uit de actualiteit. Dat kan een berichtje uit de krant zijn, een item uit het nieuws of iets anders dat ons de afgelopen week heeft getroffen. Even zelf koffie of thee zetten

Uitgebreidere informatie over deze activiteiten vindt u op www.d3rdeverdieping.nl

Contact met **D3rde Verdieping** via tel. 026 3513185 en email info@d3rdeverdieping.nl

Uit: “Ontmoetingen met Christus” van Eberhard Kurras

Ingezonden bijdrage

Over Petrus, Paulus en Johannes (Uitgeverij Christofoor, 1976).

De tijd, waarin we nu leven, vertoont apocalyptische trekken. Sinds de Spaanse griep in 1918 hebben we niet meer zo'n wereldwijde griepgolf meegemaakt.

Dit brengt mij ertoe om dit boekje nog eens te lezen. Vooral het volgende citaat heeft mij diep getroffen.

Bladzijde 32 e.v.:

Als men nu nauwkeurig bekijkt, wat ons als inhoud van het beleven op Patmos (van Johannes) tegemoet komt, dan komt men te staan voor een reeks van gebeurtenissen, waarop talrijke mensen tegenwoordig met schrik en afwijzing reageren, de aaneenschakeling van die gebeurtenissen, die *de grote rampen* van de wereldgeschiedenis uitbeelden. Zo worden de 'vier apocalyptische ruiters' naar de mensheid gezonden en zij ontketenen, volgens de woorden van de Apokalypse, gebeurtenissen als oorlog, honger en dood, en tenslotte de 'Hades', de onderwereld in de menselijke ziel. Wij horen over het optreden van de beide 'dieren' van het 'dier uit de zee' en het 'dier uit de aarde'-bovenzinnelijke tegenstandersmachten, van welke het ene opstandigheid tegen het goddelijke, het andere verslaving aan het aardse bewerkstelligt. Daar vernemen wij, wat de huidige mensheid als een nog groter onheil beleeft: dat de aarde waarop wij leven, op noodlottige wijze zal veranderen, dat zij de mensen niet meer zal dragen, dat zij in beroering zal geraken, steeds meer tot verval zal komen, en tenslotte zal vergaan. Is de aankondiging van zulke rampen de misgeboorte van een ongezonde of zelfs gruwelijke fantasie? Hiermede raakt het beleven op Patmos één de diepste realiteiten, die in het lot van de mens verankerd zijn. Het doel van onze weg op aarde kan, goed beschouwd, toch alleen zijn, dat ieder mens de volledige zelfstandigheid van zijn wezen moet veroveren. Maar zelfstandigheid is alléén te bereiken, wanneer volledige vrijheid wordt gegeven. En daarbij behoort, dat er beproevingen komen. Zonder beproevingen kan en mens zich niet ontwikkelen; in het grote wereldgebeuren zijn zij onontbeerlijk, want zij behoren bij het lot. Dat weet de schrijver van de Openbaring uit zijn geestelijke schouwen; en dus beschrijft hij niets anders dan de volle waarheid.

Hebben deze beschrijvingen nu de bedoeling, de menselijke ziel op te schrikken en angst voor de toekomst in te boezemen? Het beleven van vrees behoort tot de ervaringen, die onvermijdelijk verbonden zijn met het aardse bestaan. Een moedig mens is niet iemand, die in zijn ziel nooit vrees gevoelt, maar die door het opwekken van krachtige moed de aanvechtingen van angst en vrees overwint. Dat moet ook deze gedeelten van de Apokalypse aan het licht komen. Dit boek beschrijft, overeenkomstig en diepe waarheid, wat in het lot van de mensheid noodzakelijk is: de grote rampen als beproevingen. Doordat wij inzien, dat zij moet komen, doordat wij die ondergaan en er ja op kan zeggen, kan een strijdbare moed in ons ontwaken. Wij worden daardoor niet zwakker, maar sterker!

Onder de beschrijvingen in dit boek vinden wij nog een andere reeks gebeurtenissen. Goethe heeft eens geschreven: “Met de jaren worden ook de beproevingen groter”- een uitspraak, die zowel voor het lot van de enkeling als voor de wereldgeschiedenis opgaat. Hieraan kan echter, volgens de wetmatigheden van ons bestaan, nog een andere waarheid toegevoegd worden: “Met de jaren wordt de hulp sterker”. Dat is de andere kant van het beleven op Patmos: *de grote hulp!* Ook deze neemt voortdurend in kracht toe.

Hiertoe behoort het gebeuren, dat plaats vindt vóór een tijd van rampspoed: de “verzegeling van de honderd vier en veertig duizend”. Dit is het voorval, dat uitbeeldt, dat de mensen zich openstelden voor de geest, een invloed ondergaan, die doorwerkt tot in hun vormingskrachten, die hun innerlijk wezen doordringt met het eeuwige, en het beschermt tegen de greep van de tegenmachten. Hiertoe behoort, in het midden van de Apokalypse, de strijd van Michaël met de draak, waarin hij de tegenstander van de mensheid uit de hemelwereld op de aarde werpt en de hogere wereld van de draak bevrijdt. En hiertoe behoort aan het einde van het boek de uitnodiging tot het ‘hemelse avondmaal’ dat gevierd wordt met de ‘bruiloft van het Lam’, en waardoor vreugde en gelukzaligheid hun intrek nemen in de beproefde zielen van de mensen. Doordat de Apokalypse ook belevenissen aankondigt, die een zo grote hulp en steun zullen geven, en die in al onze lotgevallen tenslotte de overhand zullen hebben, schenkt dit boek een onvergetelijke troost.

Eberhard Kuras behoorde tot de kring van de eerste priesters van de Christengemeenschap. Deze tekst trof mij ook omdat ik samen met Christine Gruwez in 2009 een reis leidde naar Griekenland en Turkije en tijdens deze reis uitgebreid de grot op Patmos, waarin Johannes verbleef, hebben bezocht.

Dick Blokker (afgevaardigde in de Raad van De Christengemeenschap Arnhem e.o.)

Colofon

Bulletin is een uitgave van de Raad van Kerken Arnhem.

Secretaris a.i.: Johannes Kon

Opmaak: Gerrit Koning

Coördinator columns: Kees Tinga

Eindredactie: Dagelijks bestuur

Alle in Arnhem gevestigde christelijke kerken en geloofsgemeenschappen kunnen in de Raad vertegenwoordigd zijn indien ze de uitgangspunten en doelstellingen onderschrijven. Voor een overzicht van organisaties en activiteiten is een brochure beschikbaar.

Kopij voor het meinummer inzenden vóór 7 mei 2020 aan bulletin.rvkarnhem@gmail.com

Het volgend bulletin verschijnt op 13 mei 2020.

Deze nieuwsbrief wordt verzonden naar 388 emailadressen.

Kopij voor Bulletin kan worden gestuurd naar bulletin.rvkarnhem@gmail.com

Wij ontvangen uw kopij graag als een Word document meegestuurd bij uw email.

Kopij in de vorm van flyers e.d. en Word documenten met daarin op de achtergrond verwerkte tabellen of grafieken wordt niet geaccepteerd.

De Raad van Kerken te Arnhem heeft een eigen website: www.rvkarnhem.nl

Het bankrekeningnummer is NL90INGB 0000 87 14 97 t.n.v. Vereniging Raad van Kerken Arnhem.

Reacties op dit bulletin kunt u mailen naar onze secretaris Johannes Kon aris.kon.arnhem11@gmail.com of naar bulletin.rvkarnhem@gmail.com

U kunt zich aan- en afmelden voor maandelijkse toezending van Bulletin door een mail te sturen naar

bulletin.rvkarnhem@gmail.com

Het is voor ons het makkelijkst als u uw mail verstuurt vanaf het mailadres waarop u Bulletin wilt ontvangen of niet meer wilt ontvangen.